

Kommentar till yttrandet gällande orsaker till kostnadsutveckling inom ekonomiskt bistånd inför ASN 200827

Stadskontoret har fått i uppdrag från kommunstyrelsen att tillsammans med Arbetsmarknads- och socialförvaltningen analysera de bakomliggande orsakerna till kostnadsutvecklingen och budgetavvikelsen inom arbetsmarknads- och socialnämndens verksamheter vilket Saco välkomnar.

Saco delar stora delar av de kommentarer som Arbetsmarknads- och socialnämnden framför i sitt yttrande men vill ändå lyfta fram vissa delar som vi anser är av särskild vikt och vissa delar där Saco har en annan uppfattning.

Påverkansfaktorer i omvärlden

Att Malmö är en växande stad med en hög befolkningstillväxt är positivt, men det innebär också fler människor som är i behov av hjälp och stöd. Den rådande pandemin och lågkonjunkturen i dess kölvatten innebär med största sannolikhet att fler människor kommer att hamna i en utsatt ställning på arbetsmarknaden och kan komma att behöva olika typer av insatser. Samtidigt har Arbetsförmedlingen som är en viktig samverkanspart fått drastiskt minskade resurser. Det finns många faktorer som bidrar till att en redan ansträngd socialtjänst nu förväntas klara ännu mer.

I likhet med Arbetsmarknads- och socialnämnden anser Saco att påverkansfaktorer i omvärlden är centrala för kostnadsutvecklingen inom nämnden. Socialtjänsten är det sista skyddsnätet och när ersättningen i socialförsäkringarna inte räcker eller om människor inte är berättigade till t ex sjukpenning trots att de är sjukskrivna med läkarintyg så landar ansvaret för försörjningen på kommunerna. Hur trygghetssystemen fungerar, vilka nivåer ersättningarna är på och hur välfärden i övrigt fungerar är inte en fråga för bara Malmö, men det kan inte nog betonas hur betydelsefullt det är att samhället som helhet fungerar så att det inte sker en övervältring av kostnader och ansvar på kommunerna om det inte samtidigt säkerställs att det finns resurser.

Samarbeten i staden

För att Malmö stad ska nå målet att bli en socialt hållbar stad måste fler Malmöbor komma i arbete. En av de viktigaste förutsättningarna för att få ett arbete är avklarade gymnasiestudier. Saco anser att staden behöver satsa resurser på barn och ungdomar redan från förskolan och genom hela skolan så att fler ungdomar fullföljer en gymnasieutbildning med godkända betyg. För dem som behöver läsa in gymnasiebehörigheten i vuxen ålder behöver det också finnas möjlighet att få stöd och hjälp så att de kan få den utbildning de behöver för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden och bli självförsörjande. Saco instämmer med nämnden i att huvudspåret från kommunens sida bör vara att utvidga utbildningsplatserna i den reguljära vuxenutbildningen, särskilt inom de områden där det råder arbetskraftsbrist. Det behöver satsas resurser inom vuxenutbildningen. Saco ser med oro på att det redan idag sparas in på kurators- och lärartjänster såväl inom skolan som inom vuxenutbildningen och med försämrad ekonomi riskerar det att bli fler indragningar av tjänster vilket inte gynnar möjligheterna för staden att på sikt minska antalet Malmöbor med behov av ekonomiskt bistånd.

Saco instämmer i att skapandet av en god arbetsmarknad och att arbetet med att Malmöborna ska bli självförsörjande inte är uppdrag som nämnden kan lösa på egen hand och att det är en rad faktorer som t ex konjunkturen som påverkar denna fråga. Saco ser därför med oro på om det ekonomiska ansvaret för försörjningsstödet skulle flyttas över till förvaltningen på sikt. För att stadens olika förvaltningar/nämnder tillsammans ska kunna arbeta med stadens gemensamma utmaningar behöver det finnas forum för samarbete med mandat att samverka över förvaltnings-, verksamhets- och professionsgränser. Saco vill särskilt lyfta fram vikten av att beakta forskning, ha helhetssyn och delaktighet från alla professioner i organisering och utveckling av stadens verksamheter.

Förvaltningens utvecklingsarbete och förutsättningarna för det sociala arbetet

Grunden för att komma tillrätta med ett problem är att veta vad som orsakar problemet så att de åtgärder som vidtas sätts in på rätt ställe. När vi läser nämndens yttrande så talas det genomgående om en ökad kontroll och annat på det temat. I förslaget till yttrande som vi fått ta del av används ordet kontroll 12 gånger, ordet brott 7 gånger, ordet styrning 7 gånger och skrivningar som handlar om effektivitet 8 gånger. Socialt arbete förekommer endast 2 gånger, skrivningar om stöd till klienterna vid 1 eller 2 tillfällen och kvalitet 4 gånger. Tillit, utvärdering, evidens och forskning förekommer inte alls och inte heller omnämns socialtjänstlagen, men däremot namnges bidragsbrottslagen och underrättelselagen. Vi har förståelse för att detta är en rapport som handlar om budget och kostnader, men det är ändå anmärkningsvärt att det inte görs tydligare kopplingar till innehållet i professionen och dess förutsättningar. Ordet profession förekommer för övrigt inte heller i yttrandet. Hur man pratar om en fråga säger mycket om hur man ser på den och påverkar också med vilka glasögon man tittar på frågeställningen. Saco ser med oro på hur allt mer av samtalet om ekonomiskt bistånd handlar om kontroll och nästan ingenting om orsakerna till behovet av stöd eller vilka insatser som visat sig göra skillnad. I förlängningen riskerar ett sådant fokus att gå ut över de Malmöbor som socialtjänsten ska hjälpa och stödja.

När förvaltningen i sin kommentar radar upp de beslut som fattats de senaste åren, t ex införandet av principen om *arbete först*, så kan det tolkas som att detta skulle vara något helt nytt i verksamheten. Genom att uttrycka sig så misstänkliggörs såväl socialsekreterarna som människorna som behöver stöd eller hjälp från socialtjänsten. Att som socialsekreterare verka för att människor blir självförsörjande och utveckla enskilda och grupperns egna resurser med hänsyn till det egna ansvaret för sin och andras situation är inskrivet i portalparagrafen¹ i socialtjänstlagen och den övergripande målsättningen i socialtjänstens arbete.

Saco anser att det behöver göras långsiktiga och grundade analyser av hur behoven hos befolkningen i staden ser ut. Nämnden behöver en budgetram med förutsättningar att möta dessa behov och möjlighet att arbeta långsiktigt. Att redan i första tertialen dras med minus i budgeten skapar en stressad organisation som ständigt försöker hitta interna lösningar på delvis externa orsaker. Detta leder i sin tur till risk för ständiga omorganisationer. Hur ser politiken på sitt ansvar när det varje år

---

¹ *Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas*
- ekonomiska och sociala trygghet,
- jämlikhet i levnadsvillkor,
- aktiva deltagande i samhällslivet.

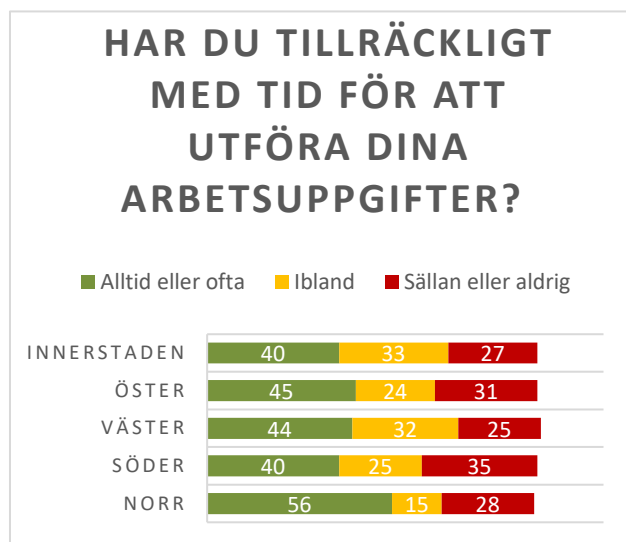
Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser.

Verksamheten skall bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

ställs krav på minskade kostnader trots att förvaltningen inte har kunnat leva upp till kravet på effektivisering från föregående år?

I den avslutande slutsatsen står att *”Nämnden bedömer att arbetsbelastningen inom verksamheterna för ekonomiskt bistånd är rimlig och att det finns goda förutsättningar för socialsekreterarna att arbeta med det nya förstärkta arbetssättet där de träffar och arbetar mer aktivt med brukarna. Digitalisering av ansökan om ekonomiskt bistånd leder till mindre administrativt arbete för socialsekreterarna och frigör tid till socialt arbete.”*

Saco delar inte bedömningen att arbetsbelastningen för socialsekreterare är rimlig och undrar vad arbetsgivaren och nämnden bygger den slutsatsen på? Rapporten från Stadskontoret visar att Malmö är den kommun som lägger minst pengar på utredning och administration i förhållande till hur mycket som betalas ut. I senaste medarbetarenkäten från hösten 2019 ställdes frågan *Har du tillräckligt med tid för att utföra dina arbetsuppgifter?* Av medarbetarna inom ekonomiskt bistånd svarade 25-35% *sällan* eller *aldrig/nästan aldrig* på den frågan när vi jämför på enhetsnivå (se diagram). Inom varje enhet finns minst en sektion där över 40% har svarat så och det finns även två sektioner där 64% respektive 69% har svarat att de *sällan* eller *aldrig* har tillräckligt med tid för att utföra sina arbetsuppgifter. När vi frågar våra skyddsombud på ekonomiskt bistånd så uppger de att

arbetsbelastningen fortsatt är hög och de känner inte igen arbetsgivarens beskrivning sådan den är formulerad i underlaget till nämnden. Gällande digitaliseringen menar de som vi har pratat med att den ännu inte har lett till någon avlastning för socialsekreterarna utan snarare till en ökad belastning då det är nya system som ska implementeras och läras ut till både medarbetare och klienter. Flera delar av det som är tänkt att digitaliseras har ännu inte kommit igång. Från Sacos sida tror vi att det på sikt kan innebära en avlastning när olika delar av ansökan om försörjningsstöd digitaliseras, men Sacos uppfattning är att arbetet med digitaliseringen inte har nått dit ännu.

Om inte medarbetarna har rätt förutsättningar att utföra sitt arbete så går det ut över kvaliteten i verksamheten och drabbar ytterst de Malmöbor som behöver stöd och hjälp. I förvaltningen finns många nyanställda socialsekreterare. Andelen socialsekreterare i ålderskategorin 20-29 år har under de senaste tre åren fördubblats. Inom ekonomiskt bistånd är nästan 40% av socialsekreterarna i denna ålderskategori. Socialt arbete är ett komplext hantverk som det tar tid att lära sig. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen behöver ett strategiskt och långsiktigt arbete för att rekrytera, behålla och utveckla medarbetare.

Det är även av yttersta vikt att socialsekreterarna och cheferna får arbetsro och kan fokusera på klientarbetet och ges möjlighet att använda sin kompetens. De senaste åren har ekonomiskt bistånd genomgått ständiga förändringar och omorganisationer. Det tar mycket kraft och energi att ofta byta ärenden, förhålla sig till nya arbetssätt, få ny chef eller att nya arbetsgrupper ska bildas. I en skrivelse till förvaltningsledningen i december 2019 skriver ett stort antal socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd i en av enheterna: *”De förändringar som har skett och fortsätter att ske resulterar i att vi inte hinner med våra arbetsuppgifter och har en ständig känsla av stress på arbetstid, som allt för ofta följer med oss hem. Med ett ständigt inflöde i vår inkorg med nya rutiner att följa, och gamla att*

slopa, behöver vi snart välja mellan att försöka leva upp till verksamhetens orimliga mål på vår hälsas bekostnad, och att inte leva upp till kraven för att bibehålla hälsan. Det är fler förändringar än vi orkar med, och medarbetarna upplever inte att en omorganisation är vad vi behöver framöver utan ett andrum för att komma ikapp de förändringar som redan gjorts. /.../ En stor del av den oro vi känner grundar sig i känslan av total brist på kontroll över vår arbetsituation. Vi vet aldrig vilka förändringar som kommer presenteras under veckan eller vilket mail med nya instruktioner som kommer landa i vår inkorg. Vi känner ingen delaktighet eller insyn i vad som händer med utvecklingen av den förvaltning vi är anställda i och i vårt dagliga arbete."

Gällande den omorganisation som nu genomförs i förvaltningen så ser Saco att det finns en stor risk för stuprör framöver och att helhetssynen i arbetet med Malmöborna därmed går förlorad. Antalet socialsekreterare som ska arbeta med varje hushåll riskerar att öka vilket ytterligare försvårar arbetet.

Vidare skriver nämndens i sin kommentar: *"Förvaltningen har sedan den bildades ökat chefstätheten och inrättat tjänsten förste socialsekreterare för att kunna erbjuda mer stöd och handledning till socialsekreterare."* Det är riktigt att förvaltningen tidigare arbetat med att öka chefstätheten. Den senaste tiden har det dock fattats beslut som direkt går emot den hållningen. Inom ekonomiskt bistånd har/eller kommer inom den närmaste veckan att fattas beslut om att vakanshålla två av fem enhetschefstjänster och två sektionschefstjänster samt avveckla en sektionschef. Detta leder till att arbetsgrupper splittras och får nya chefer med allt vad det innebär, men också till en ökad arbetsbelastning för de chefer som är kvar och minskad tillgång till stöd från chef för personalen.

Det är förståeligt att kommunstyrelsen vill veta mer om vad som ligger bakom kostnadsutvecklingen inom Arbetsmarknads- och socialnämnden. Samtidigt vill Saco betona att det är oroväckande om för stort fokus läggs på att minska kostnaderna. Det är viktigt att människor får den hjälp de har rätt till och det stöd de behöver, att det helt enkelt är rätt försörjningsstöd som betalas ut och att vi har verkningsfulla insatser som bidrar till att alla Malmöbor som kan blir självförsörjande. För att nå dit anser Saco att det finns tre punkter som måste uppfyllas:

- Det måste vara balans mellan krav och resurser i verksamheten och personalen måste få förutsättningar att utföra arbetet med god kvalitet. Det finns en gräns för hur mycket pengar som går att spara in, det måste finnas en förståelse för att vissa saker kostar och att det är en social investering att satsa på människorna i staden. Här har politiken ett stort ansvar.
- Forskning och evidens gällande såväl profession som organisation måste beaktas och personalen måste få arbetsro.
- Stadens olika nämnder, förvaltningar och verksamheter behöver arbeta tillsammans med de utmaningar som är gemensamma och det behöver skapas forum med mandat att samverka över gränserna.

Saco ser fram emot att analysen av de bakomliggande orsakerna fortsätter och fördjupas och önskar att en analys av helheten görs när alla delrapporter är färdiga. Saco önskar då att en remissrunda genomförs på bredare front, där fler berörda förvaltningar och fackliga organisationer bereds möjlighet att utgöra remissinstans. Kostnadsutvecklingen inom nämndens verksamheter är en komplex fråga som påverkas av många faktorer och är beroende av omvärlden i stor utsträckning.

Sacos representanter i förvaltningsrådet på Arbetsmarknads- och socialförvaltningen tackar för möjligheten att yttra sig kring ärendet.